

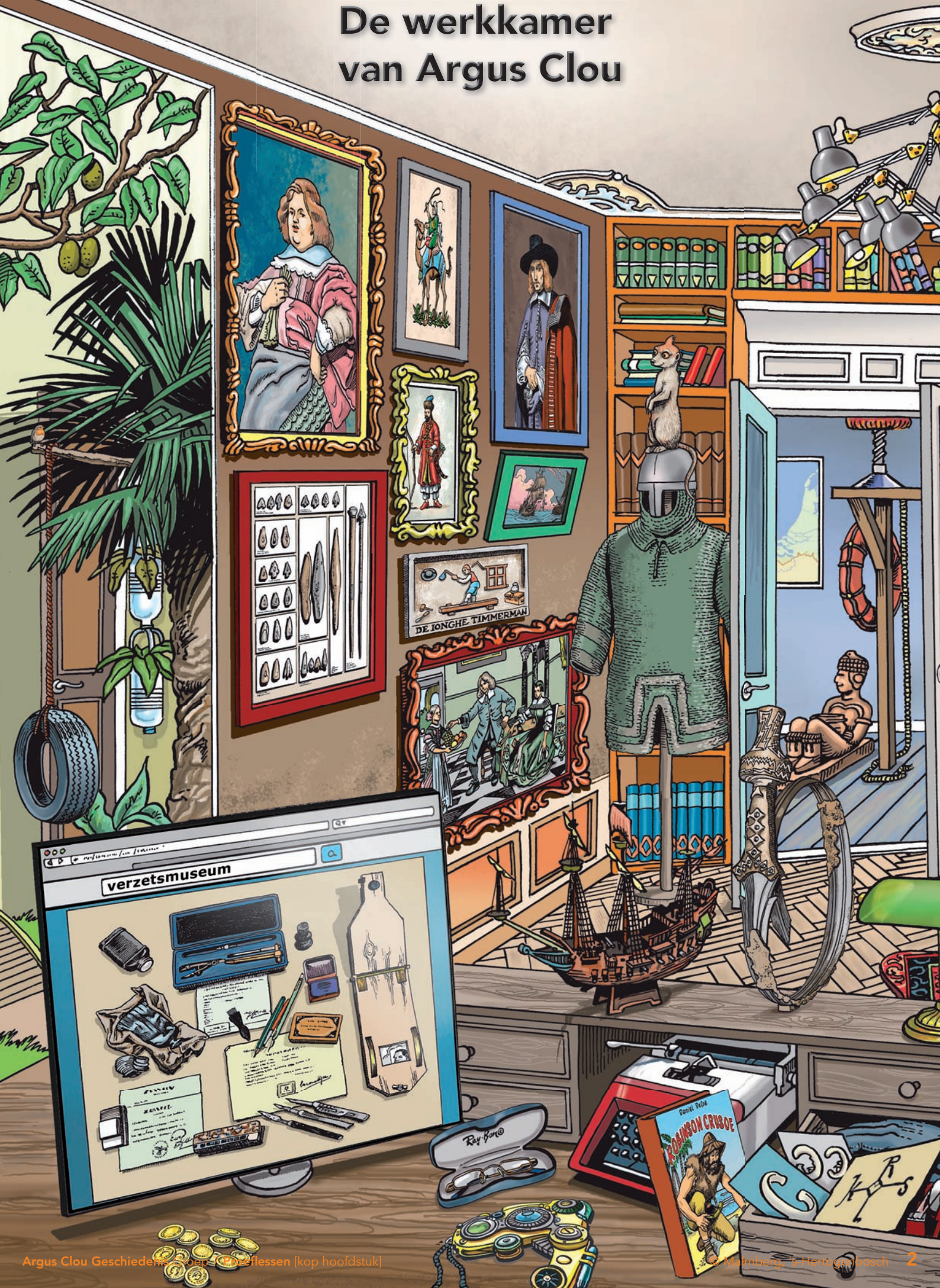

Geschiedenis Proeflessen

Leerling Groep 7

Thema 3 – Opstand en een nieuw land

De werkkamer van Argus Clou

verzetmuseum

Ik voelde deze week wat knars en kraak in mijn knie. Maar maak je niet ongerust: ik ren nog zo een hele dag door het oerwoud. En kortgeleden voetbalde ik nog als schaduwspits in het diplomatenteam tegen Europese regeringsleiders. Toch zijn jouw knieën jonger. Je weet dat ik mensen zoek om mijn werk over te nemen? Wat denk je, is dat iets voor jou?

Ik zat in mijn Pauwenstoel en las in jullie lesboek over de Spaanse Zilvervloot. Heeft Piet Heyn ooit geweten dat zijn buit nog groter had kunnen zijn? De piraat Urge Zwartoog is hem namelijk voor geweest. Urge kaapte een dag eerder al een schip van die Zilvervloot. Hij begroef de schat op het eiland Selkirk voor de kust van Chili. Wat later kwam hij om in een zeegevecht en de schat bleef onontdekt. Het leek mijn assistente Mista Pappolotou wel iets om eens op dat eiland te gaan zoeken.

De schat van Urge Zwartoog

Toen ik van Urge Zwartoog hoorde, had ik net de Materiezoeker voor mijn Argusscoop ontworpen. Natuurlijk kon ik hem uitproberen op de Herengracht. Ik hoefde alleen maar het atoomnummer van een metaal in te toetsen, bijvoorbeeld van **zilver**: AG47. En dan ging mijn Argusscoop zoemen als een hommel. Een zilveren munt onder een stoeptegel had hij zo ontdekt. Maar er liepen ook veel mensen met zilveren horloges of zilveren armbandjes. En dat zou verwarring veroorzaken.

Ik besloot een echte schat te zoeken. Mijn assistente Mista kwam meteen met een goed idee.

'Piraten waren toch altijd bang voor dieven aan boord, professor?'

'Piraten waren toch altijd bang voor dieven aan boord, professor?'

'Precies', zei ik. 'Ze kaapten elkaar graag weer de spullen af.'

'En dus verstopten ze hun kostbaarheden op een onbewoond eiland.' Ik zag haar ogen **schitteren**. Ze is vroeger archeologe geweest en nog altijd enthousiast als ze in de grond kan zoeken. 'Je hoeft niks te zeggen', zei ik. 'Ik snap zo al wat je bedoelt.'

En dus vloog ik op een dag met mijn assistente en ons stokstaartje Jules naar Chili en vandaar naar Robinson Crusoe-eiland. Daar huurden we een boot en we voeren naar het onbewoonde eiland Selkirk. Urge Zwartoog had daar de mooiste spullen uit een gekaapt schip van de Zilvervloot begraven. Al een paar eeuwen zochten ze naar die schat, maar er is nooit iets gevonden. Ooit spoelde er een LEEMAN aan, die er vier jaar leefde. Het eiland werd later naar hem genoemd, maar de piratenschat vond hij niet. Wat had hij ook met al dat goud op een onbewoond eiland moeten doen?

'Hoe kan jouw Argusscoop wel een oorbel vinden en niet een kist vol zilver?', vroeg Mista. 'Dat is inderdaad een raadsel', zei ik. 'Ik weet er geen antwoord op.' Gelukkig had ik een Grondklutser meegenomen. Die geeft precies aan waar ooit gegraven is.

We hielden ons onderzoek natuurlijk geheim, want we wilden niet dat allerlei andere schatzoekers ons voor de voeten zouden lopen. We wandelden eerst een paar dagen over het eiland en mijn Argusscoop vond dertien zilverplekken. Een paar waren ondiep en die konden zo door Jules uitgegraven worden. Waar de Materiezoeker meer diepte aangaf, zetten we een tent op om ongezien te kunnen graven. We vonden een oorbel, een paar muntstukken en een zilveren lepel. Maar de schat van Urge Zwartoog bleef zoek.

Maar daar schoten we ook al niets mee op. De Klutser piepte op zoveel plekken dat het geen doen was om overal te gaan graven. In de eeuwen dat mensen zochten, is het eiland natuurlijk net zo vaak omgespit als het kruidentuintje van Mista.

We zaten die laatste avond wat moedeloos in een grot bij de zee. Het leek erop dat we zonder succes zouden terugreizen. We keken naar de zon die in het water zakte. Jules was de grot in gewipt. De maan nam het licht over. Zilverig licht waardoor ik Mista wat schemerig zag. Ik vond haar mooi. Elke piraat had een Zilvervloot voor haar willen veroveren en mijn Argusscoop kon alleen maar een oorbel en wat dubbeltjes vinden. Ik wilde iets aardigs zeggen, iets uit een gedicht of zo. Maar ineens begon Jules te blaffen.

Het was een opgewonden blaf. Ik greep een zaklantaarn en rende de grot in. Een **wolk zand** vloog mij om de oren. Jules groef een kuil en zat al minstens een halve meter diep. Ik hoorde mijn Argusscoop piepen en zag hem in het zand liggen. Wilde Jules hem verstoppen? Ineens kreeg ik een voorgevoel.

Ik werd er duizelig van en rende terug om een schop te halen. Jules wilde niet uit de kuil. Samen groeven we verder. Tot we ongeveer een meter diep op iets hards stootten. Het deksel van een kist kwam in zicht. Mista zat op haar knieën bij de rand van de kuil en scheen ons bij. Ik veegde met mijn schoen het zand van de kist en schraapte er met mijn schop over. 'Lood', zei ik. 'Het is een kist in lood verpakt.' 'Een scheepskist op een onbewoond eiland. Dat kan maar één ding betekenen, professor.'

Jules krabde met zijn pootjes aan de kist. Ik boog de flappen lood opzij en wrikte tot het deksel losschoot. We hielden onze adem in en keken onze ogen uit. 'Het is de schat van Urge Zwartoog', zei ik met een piep in mijn stem. Het zilver was donker uitgeslagen, maar het goud schitterde in het licht van de lamp. Ik viste een armband op en Mista schoof hem om haar pols. Er zaten roosjes op, robijnen in het goud.

'Ik voel dat de armband van een belangrijke vrouw is geweest', zei ze. 'Een Incaprinses, denk ik.'

'Ik voel dat de armband van een belangrijke vrouw is geweest.'

Maar de geschiedenis van de armband kon ik ook wel raden. Het moest een verhaal zijn van liefde waarmee de goudsmid de armband maakte. Van ontroering toen de prinses hem kreeg. Van verdriet toen de Spaanse veroveraars de schat in beslag namen. Van begeerte toen Urge Zwartoo hem roofde.

We zaten nog lang bij de kist in de grot. We vonden het helemaal niet erg dat Jules geprobeerd had mijn Argusscoop te begraven. Van ons mocht hij mijn hoed ook nog wel verstoppen.

'Misschien heeft hij de schat geroken', zei Mista. 'Een stokstaartje heeft een scherpe neus.'

'Het kan ook de geur van engelwortel of potvisamber zijn.'

'Kun je dan zilver ruiken?', vroeg ik.

'Het kan ook de geur van engelwortel of potvisamber zijn. Die hoorden ook bij de buit van de Zilvervloot.'

'Dan rook hij dwars door de loodmantel heen', zei ik. 'Dat kan mijn Argusscoop niet.'

We liepen de grot uit en gingen nog even aan het strand zitten. Mista haalde een piepklein muziekspelertje uit haar zak.

Als ze blij is, wil ze altijd muziek maken. Ze liet een liedje horen dat ze zelf geschreven had. Ze wist nu ook een naam. Het heette 'De rozenarmband van de prinses'. Het verhaal was wat verdrietig, omdat de prinses haar vriend kwijt was. Ik moest aan vroeger denken, aan Bonnie op wie ik ook zo verliefd was geweest.

De volgende dag belde ik de minister van de Chileense regering. Ze kwamen met twee politieboden de schat halen. We hoorden dat de helft voor de vinder was. We zochten direct al iets uit. Ik wilde wel een *piratenzwaard* en een koperen verrekijker. Mista kreeg de rozenarmband en een zeventiende-eeuws geurdoosje. En Jules? Voor hem was er een gouden halsband. Die ligt nu in de vensterbank van mijn huis. Jules wil hem namelijk niet om. Hij houdt niet van banden om zijn hals.

GESCHIEDENIS

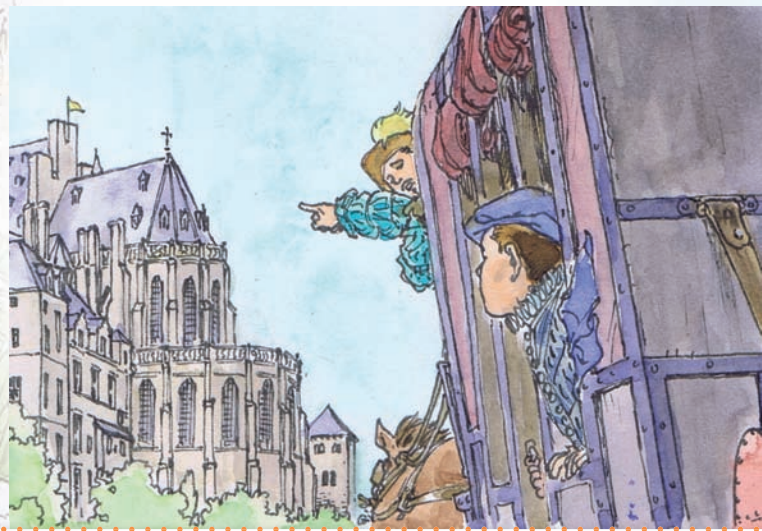
GROEP **7** LESBOEK
THEMA 3

les 1 – Willem van Oranje

Waarom wilde Filips wraak nemen op zijn vriend Willem?

Je kunt bakker worden, of dierenarts. Je kunt minister-president worden. Maar koning of koningin? Dat lukt alleen als je lid bent van het Koninklijk Huis. Als je als prins of prinses geboren wordt, zoals prinses Amalia. Of als je trouwt met iemand van het Koninklijk Huis.

Een keizer met te veel land

In 1533 was Nederland geen zelfstandig land. We hoorden bij het keizerrijk van Karel V. Die was door huwelijkspolitiek keizer geworden van bijna heel Europa. Hij was er zelf van geschrokken, want hij was niet zo'n goede bestuurder. Daarom verdeelde hij zijn rijk in kleinere delen, gewesten. De keizer had plaatsvervangers die namens hem zo'n gewest regeerden. Die plaatsvervangers kregen dan weer hulp van de graven. Nederland bestond in die tijd uit vijftien gewesten.

Willem van Oranje

Willem was elf jaar. Zijn vader was graaf van Nassau in Duitsland. Later zou Willem dat ook worden. Willem had een neef die prins was van een piepklein gebied in Frankrijk. Het heette: Oranje. Die neef stierf. In zijn testament stond dat Willem hem moest opvolgen als prins van Oranje. En zo had de jonge Willem ineens een heel belangrijke titel gekregen.

Veel van Amalia's voorouders waren koning of koningin, prins of prinses. Het begon allemaal met Willem, een jongen van elf.

Aan het hof

Alles veranderde voor Willem. Hij was nu prins. Veel hoger kon je nauwelijks worden, alleen een keizer of een koning was belangrijker. Hij woonde op kasteel Dillenburg, maar moest verhuizen naar Brussel, omdat Karel V hem daar wilde opvoeden. Zo ging hij weg bij zijn ouders en kreeg hij een hele hofhouding om zich heen. En hij leerde van alles. Talen, wapenkunde, militaire zaken, gymnastiek, paardrijden en zelfs dansen. En, hoewel hij protestants was opgevoed, moest hij katholiek worden. Zijn ouders vonden dat goed.

Goede vrienden?

Karel V was dol op hem en behandelde hem als zijn zoon. Maar Karel had zelf ook een zoon, Filips II. Die zou later natuurlijk de opvolger worden van zijn vader. Filips was ook een goede vriend van Willem. Karel zag de toekomst zonnig tegemoet met twee opvolgers die zulke trouwe vrienden waren. Maar dat zou heel anders lopen dan de keizer hoopte ...

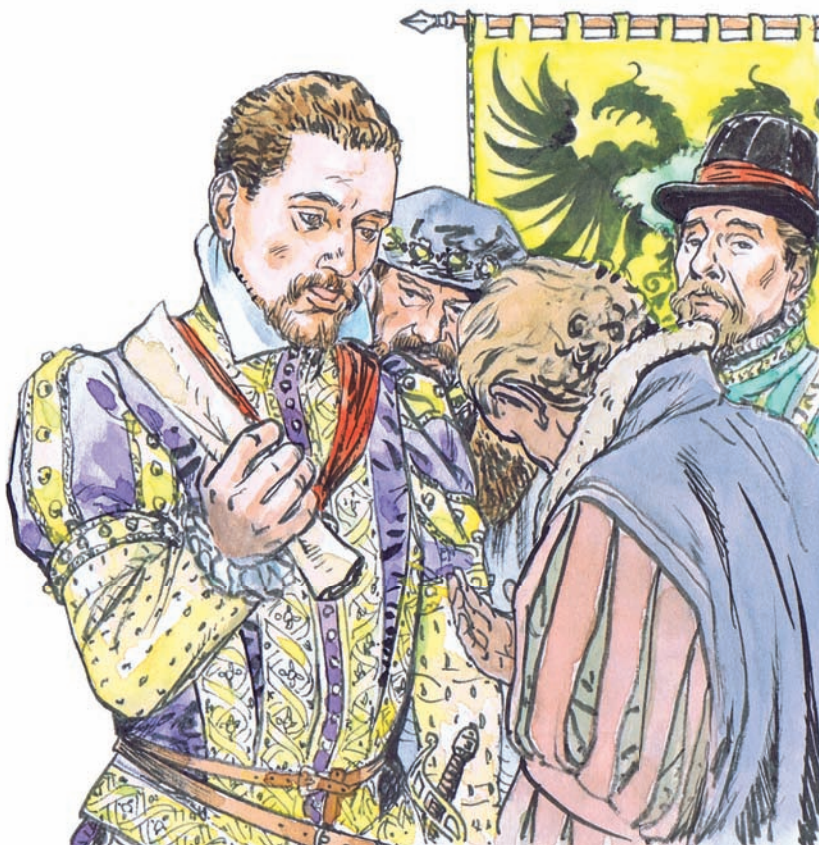
les 1 – Willem van Oranje

1

Raadsman van de koning

- * Toen **Willem van Oranje** achttien jaar oud werd, was zijn leven als leerling voorbij. Hij trouwde en begon te werken als leider. In
- * 1555 erfde zijn vriend **Filips II** het enorme rijk van zijn vader,
- * **Karel V**. Omdat Willem, die toen 22 jaar was, de Nederlandse
- * **gewesten** goed kende, vroeg Filips hem om zijn raadsman te worden. Dat was een belangrijke taak. Zeker toen Filips ook koning van Spanje werd en daar het grootste deel van de tijd ging wonen. Willem werd **stadhouder** (plaatsvervanger) van de koning en alles leek heel goed te gaan voor de prins van Oranje. Of toch niet ...

Willem van Oranje de stadhouder

2

Straf en erger

- * Karel V was streng **katholiek** geweest. Hij wilde dat iedereen hetzelfde geloof had als hij. Daarom was Willem van Oranje ook katholiek geworden. Filips II was zelfs
- * nog veel strenger dan zijn vader. Hij liet **protestanten** gevangenzetten of zelfs vermoorden. In de Nederlandse gewesten waren veel protestanten. Ook een aantal van de graven met wie Willem goed bevriend was. Filips bedacht een truc. Hij verhoogde de belastingen in de Nederlandse gewesten, zodat de protestanten werden gestraft en Filips tegelijkertijd veel geld kreeg.

Filips II op zijn paard

3

Beeldenstorm in een kerk

Aanval op de kerken

De edelen hadden het zwaar. Maar ook het gewone volk had het moeilijk. Ze zagen hoe rijk de priesters en monniken waren, terwijl ze zelf nauwelijks te eten hadden. Toen de oogst weer mislukte, kregen ze echt een hekel aan de katholieken. In veel steden werden de katholieke kerken aangevallen en geplunderd. De armen en protestanten namen alle gouden en zilveren kandelaren mee en sloegen de beelden in de kerken kapot. Vandaar dat deze aanvallen de **Beeldenstorm** worden genoemd.

4

Van vriend tot vijand

Willem van Oranje zag dat de maatregelen van Filips II niet goed waren.

Filips mocht dan de koning zijn en een vriend van vroeger, dit ging te ver. Filips II

- * noemde de protestanten **ketters**, mensen met een verkeerd geloof. Willem nam toen een besluit. Hij verklaarde dat hij niet tegen protestanten was en verzette zich tegen zijn oude vriend van vroeger. Hij vluchtte terug naar zijn geboorteplaats Dillenburg in Duitsland om van daar een opstand tegen de Spanjaarden te leiden. En Filips? Die wilde wraak. Wraak op de protestanten en op Willem van Oranje.

Willem van Oranje komt aan in Dillenburg.

Om te onthouden

* Willem van Oranje	* het gewest	* de protestant
* Filips II	* de stadhouder	* de Beeldenstorm
* Karel V	* de katholiek	* de ketter

Dit is een kopie van:
Lesboek, pagina 47

les 2 – De Opstand

Hoe ontstond de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden?

Willem van Oranje en Filips II stonden pal tegenover elkaar. De Spaanse koning wilde dat iedereen katholiek werd. Willem vond dat iedereen mocht geloven wat hij wilde. De prins begon een opstand tegen Filips. Wie ging dit winnen?

1

Een generaal met een groot leger

Filips II vervolgde iedereen die protestant was. Om de Opstand in de Nederlandse gewesten te stoppen, stuurde hij * de **hertog van Alva** deze kant op. Alva was een van zijn beste generaals, hij had al veel veldslagen gewonnen. De hertog kreeg bovendien een leger van tienduizend man mee als ondersteuning. Alva vestigde zich in Brussel. Daar liet hij direct twee belangrijke graven uit de Nederlandse gewesten bij zich komen. Hij zei dat hij met hen over de Opstand wilde spreken. Maar zodra de graven bij de hertog aankwamen, werden ze door de Spanjaarden gevangengenomen wegens verraad.

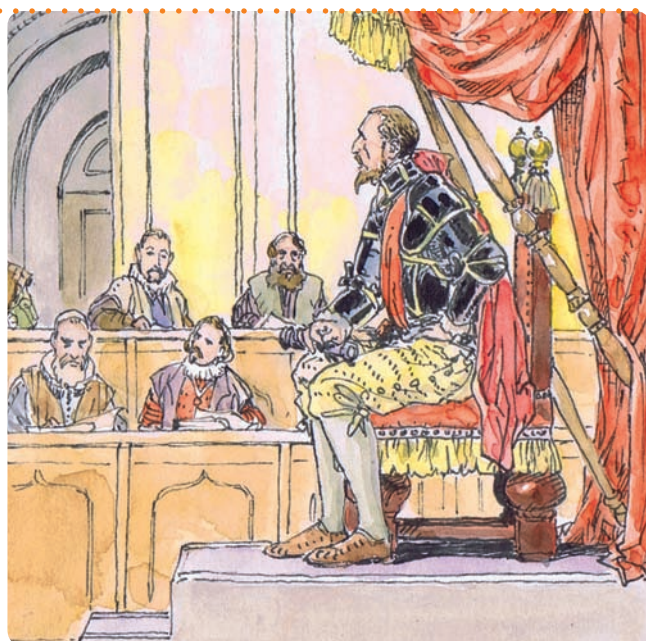
de hertog van Alva

2

Raad der Beroerten

Alva deed nog iets. Hij richtte de Raad der Beroerten op. Die raad vormde een rechtbank voor iedereen die mee had geholpen bij de Beeldenstorm. Als je voor die raad verscheen, was je al zo goed als dood. Wie toegaf dat hij protestant was, kreeg meteen de doodstraf. Wie ontkende, werd net zolang gemarteld tot hij zei dat hij protestant was. Daarom kreeg * de raad al snel de naam **Bloedraad**. De raad vond dat Willem van Oranje ook schuldig was. Als ze de prins zouden vinden, zou hij direct worden opgepakt.

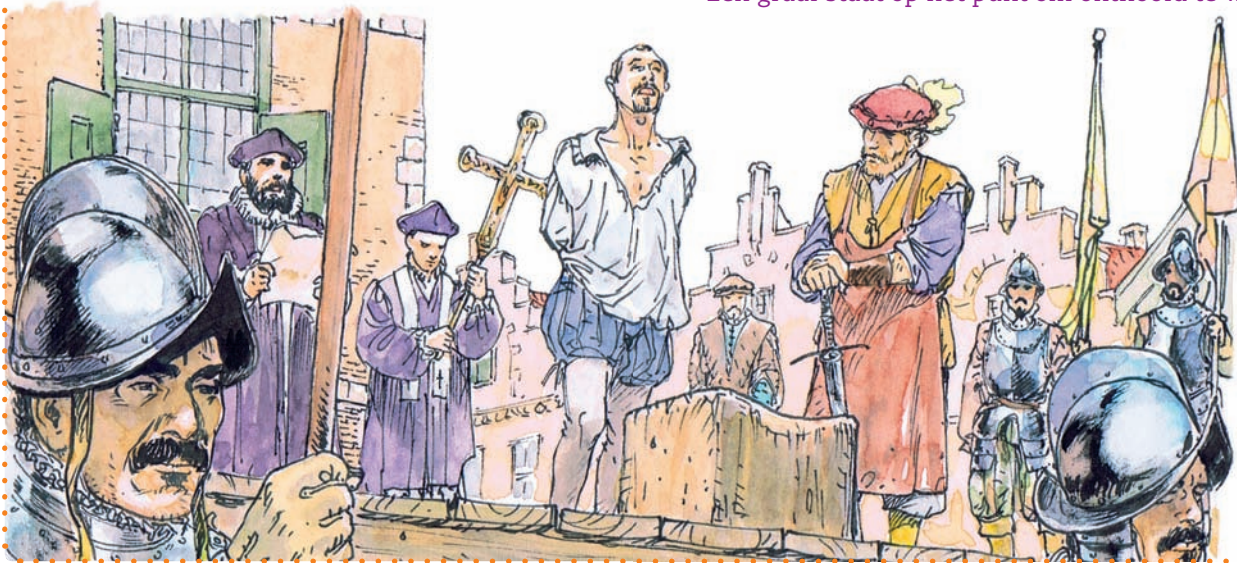
Alva praat met de Bloedraad.

De aanval vanuit Duitsland

Willem van Oranje zat veilig in Duitsland. Samen met zijn broers en vrienden bracht hij een leger op de been. En zodra zijn leger groot genoeg was, voerde hij zijn eerste aanval uit. Hij viel Alva aan, maar Willem verloor en vluchtte. Twee van zijn broers probeerden het met een ander leger. De eerste veldslag wonnen ze. Maar allebei de broers werden gedood in de strijd. En Alva versloeg daarna ook dit leger. Bovendien was Alva zo kwaad door de aanvallen dat hij de twee opgepakte graven liet onthoofden. En achttien andere edelen uit de Nederlandse gewesten ook.

Een graaf staat op het punt om onthoofd te worden.

Een nieuw leger

Filips II had een veel groter leger dan Willem. Maar de prins kreeg hulp uit de Nederlandse gewesten. De edelen waren woedend. Ze hadden een leger bij elkaar geraapt van werkloze soldaten, scheepslieden en zelfs misdadigers. Iedereen die tegen de Spanjaarden en tegen de katholieken was, mocht

★ meedoen. Ze noemden zich de **geuzen**. Vanaf zee plunderden ze vijandige schepen en kochten van de buit wapens in Engeland. Maar de acties van de geuzen hielpen Willem van Oranje in het begin weinig. Hij verloor verschillende veldslagen tegen Alva en kreeg het steeds moeilijker.

geuzen op zee

Dit is een kopie van:
Lesboek, pagina 49

les 2 – De Opstand

5

De eerste overwinning

Oorlog voeren is duur.

De duizenden soldaten moesten

eten, wapens en loon krijgen.

Daarom liet Filips de Nederlandse

gewesten nog veel meer belasting

betalen. En Alva werd steeds

wreder. Regelmatig viel hij steden

aan en liet tientallen mensen

vermoorden. Maar op 1 april

1572 haalden de geuzen hun

eerste echt grote overwinning bij

het stadje Den Briel. Een burger

hielp hen om ongezien binnen te

sluipen. De geuzen versloegen de

Spaanse soldaten in de stad met

gemak. Het stadsbestuur vluchtte.

De gewone mensen juichten de

* geuzen toe. Door de **verovering van Den Briel** was het stadje nu van de geuzen.

De geuzen nemen Den Briel in.

6

Een spannende strijd

De burgers in de gewesten kregen weer moed. Bijvoorbeeld in

Vlissingen. Daar hadden ze honger, omdat de Spaanse soldaten

al het eten opmaakten. Het stadsbestuur bleef de Spanjaarden

helpen, maar de burgers van Vlissingen waren voor de prins.

Ze wonnen! Binnen twee maanden had Willem van Oranje 26

steden aan zijn kant. Hij was hun held. Maar intussen kreeg hij

dezelfde problemen als Filips: hij had niet genoeg geld voor zijn

leger. De Spaanse koning was ontevreden. Hij riep Alva terug naar

Spanje. Een nog betere vervanger moest de geuzen nu verslaan.

Deze helm was onderdeel van de Spaanse wapenuitrusting.

7

Een onverwacht einde

Er volgden zware gevechten. Soms won de prins, soms wonnen de Spanjaarden. Maar toen gebeurde er iets wat niemand verwachtte: de Spaanse soldaten wilden niet meer vechten, omdat ze al zo lang geen loon meer hadden gekregen. Willem werd machtiger. Hij eiste dat de overgebleven Spaanse troepen verdwenen en dat iedereen zijn geloof zelf mocht kiezen. Intussen werden in de plaatsen waar meer protestanten woonden, de katholieken verjaagd en andersom. Was dat je eigen geloof mogen kiezen? De katholieken in het zuiden bleven trouw aan de koning, de protestanten in het noorden wilden vrijheid.

Een Hollands schip vaart over een Spaanse galei.

8

De Republiek

Filips II was woedend. Hij loofde een beloning uit van 25 000 gouden kronen voor degene die de prins te pakken kreeg. Levend of dood. Willem was dus vogelvrij. In 1584 werd Willem neergeschoten door Balthasar Gerards. Gerards werd direct gearresteerd, maar voor de prins was het te laat. Hij stierf.

De zoons van Willem waren nog te onervaren om het land te besturen. Daarom vormden de noordelijke gewesten samen een bestuur.

Een land zonder koning of keizer, dat vond iedereen in het buitenland in die tijd heel bijzonder. Maar dat

- * was deze **Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden** dan ook.

De Republiek bestond uit zeven gewesten.

Om te onthouden

- * de hertog van Alva
- * de Bloedraad
- * de geuzen
- * de verovering van Den Briel
- * de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden

Dit is een kopie van:
Lesboek, pagina 51

les 3 – De Zilvervloot

Tijdens de oorlog tegen Spanje handelden de inwoners van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden met verre landen in Azië of Amerika. De spullen werden per schip vervoerd.

Kapers of piraten?

Onderweg werden de handelsschepen vaak overvallen door vijanden of piraten. Daarom had een **vloot** ook wapens en kanonnen aan boord, zodat de bemanning zich kon beschermen. Met de vloot probeerden ze ook de handelsvloot van de vijand in te pikken. Ze deden dat in opdracht van hun eigen regering en het mocht alleen als het oorlog was.

* Dit heette **kaapvaart**. Als de regering toestemming gaf om de vloot van de vijand te veroveren, was je geen piraat, maar een kaper.

A

Deze ontevreden matrozen zijn op dievenpad! Ze willen méér geld. Waarom? Van wie? Wat is er aan de hand? Lukt het de matrozen om iets te stelen? Dat zoek jij uit!

Ik ben niet tevreden met het geld dat ik gekregen heb.

Sst, anders worden we betrapt!

kaperkapitein Piet Heyn

B

De uitdrukking 'Er zijn kapers op de kust' betekent dat er meer mensen zijn die hetzelfde willen hebben.

C

de Zilvervloot

Eén keer per jaar vervoerde de Spaanse handelsvloot spullen vanuit Amerika naar Spanje. De vloot vervoerde ook heel veel zilvergeld, de

- * **Spaanse matten.** De Spanjaarden hadden veel schepen nodig om alles te vervoeren. Al die schepen samen heetten
- * de **Zilvervloot.**

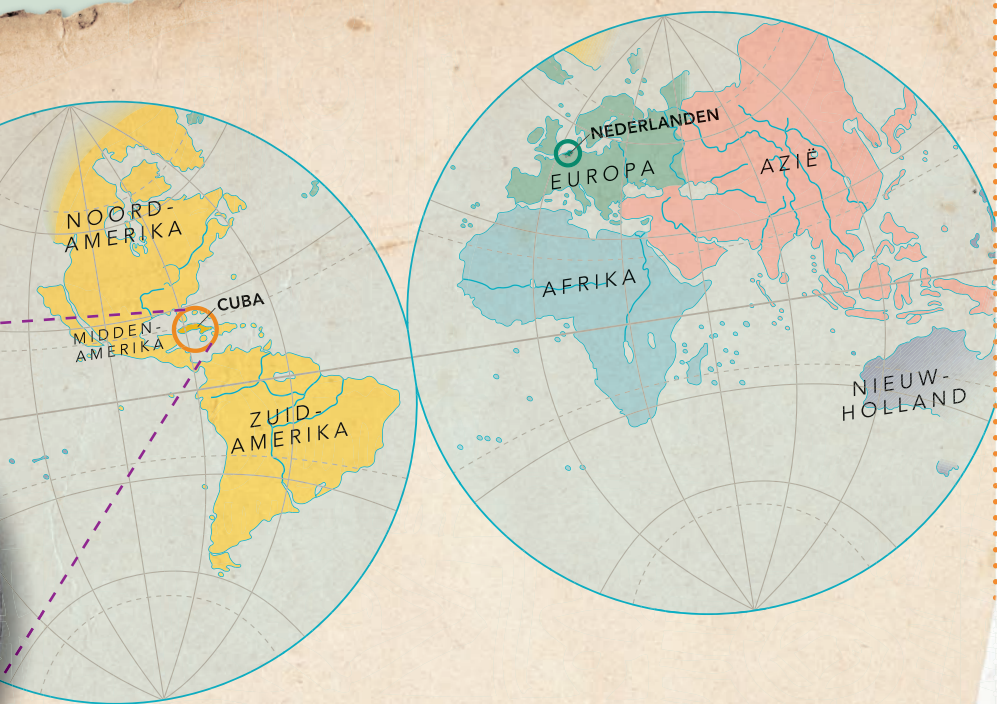

Ik ook niet. Ik wil méér hebben!

D

Een kaperbrief

- * Een belangrijke **kaperkapitein**
- * was **Piet heyn**. Hij was in de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden de hoogste baas van de oorlogsvloot. In 1628 ontving
- * hij een **kaperbrief**. Daarin stond dat hij de Spaanse handelsvloot bij Cuba moest overvallen. De buit moest hij mee terugnemen naar de Nederlanden. Als het lukte, hadden de Nederlanders voorlopig genoeg geld om de oorlog tegen Spanje te betalen. Oorlog voeren kost namelijk véél geld. Spanje had dan juist géén geld meer om oorlog te voeren tegen de Nederlanden. Met het geld van de buit konden ook verschillende veroverde plaatsen in de Nederlanden weer worden teruggekocht van de Spanjaarden.

E

Cuba ligt in Midden-Amerika. De Spanjaarden waren daar toen de baas.

Als je zonder toestemming een schip kaapt, ben je geen kaper, maar een piraat of zeerover.

les 3 – De Zilvervloot

De schepen van Piet Heyn volgen de laatste schepen van de Zilvervloot in de Baai van Matanzas om ze te veroveren.

Een succesvolle aanval

Piet Heyn voer met meer dan dertig schepen naar Cuba. Na een maand hadden ze nog steeds geen Spaans schip gezien. Toen ze wilden terugkeren, kwam er een vloot van achttien Spaanse schepen aanvaren. Twaalf schepen werden direct zonder problemen veroverd. Zes schepen vluchtten snel de Baai van Matanzas in. Nog diezelfde avond ging Piet Heyn er met zijn vloot achteraan. Eerst boden de Spanjaarden in de baai nog enige tegenstand. Maar toen ze zagen met hoeveel schepen Piet Heyn kwam aanvaren, gaven ze zich over. Piet Heyn zette de Spanjaarden aan land en ging ervandoor met de buit. En die buit was enorm!

De buit bestond uit: Spaanse matten, goud, sinaasappels (appeltjes van oranje), parels, huiden, suiker en nog veel meer. De buit was bijna vier miljoen euro waard!

Een triomfantelijk lied van de zilvervloot.

Levendig.

Heb je van de zil-vere

Heb je van de zilveren vloot wel gehoord,
De zilveren vloot van Spanje?
Die had er veel Spaanse matten aan boord
en appeltjes van Oranje

Refrein:

Piet Heyn, Piet Heyn, Piet Heyn zijn naam is klein,
Zijn daden bennen groot,
zijn daden bennen groot
Die heeft gewonnen de Zilvervloot
Die heeft gewonnen, gewonnen de Zilvervloot!

Sprak toen niet Piet Heyn met een aalwaerig woord:
"Wel jongentjes van Oranje,
Kom, klim 'reis aan dit en dat Spaansche boord
en rol me de matten van Spanje!"

Refrein.

Klommen niet de jongens als katten in 't want
en vochten ze niet als leeuwen?
Ze maakten de Spanjers duchtig te schand'
Tot in Spanje klonk hun schreeuwen.

Refrein.

Kwam er nu nog eenmaal zo'n zilveren vloot,
Zeg zou jullie nog zoo kloppen?
Of zoudt gij uw veilig en wel buiten schoot
Maar stil in je hangmat stoppen?

Wel, Hollandsch bloed,
dat bloed heeft nog wel moed!
Al bennen we niet groot,
al bennen we niet groot
We zouden winnen de Zilvervloot
We zouden winnen, winnen de Zilvervloot!

J.P. Heije schreef rond 1850
een lied over Piet Heyn en de
overwinning op de Zilvervloot.
Dat lied kennen sommige
Nederlanders nu nog.

Een held

De matrozen kregen niet zo veel
van de buit. Daar baalden ze stevig
van. Ze probeerden een deel van
de buit te stelen. Maar of dat
ook lukte ...? De Nederlanders
vonden Piet Heyn een held.
Ze organiseerden een intocht toen
hij terug was en hij werd gehuldigd.
Iemand maakte tweehonderd
jaar later zelfs nog een lied over
Piet Heyn en de Zilvervloot.
De Spaanse kapitein van de
Zilvervloot werd niet gehuldigd.
Hij werd in Spanje onthoofd, omdat
Piet Heyn de buit van de Zilvervloot
had veroverd.

In Nederland zijn verschillende
straten en pleinen vernoemd naar
Piet Heyn. In Delfshaven,
de geboorteplaats van
Piet Heyn, staat zijn standbeeld.

Om te onthouden

- * de vloot
- * de kaapvaart
- * de Spaanse mat
- * de Zilvervloot
- * de kaperkapitein
- * Piet Heyn
- * de kaperbrief

Dit is een kopie van:
Lesboek, pagina 55

les 4 – Vrede na 80 jaar

Kon je na de oorlog in de Republiek geloven wat je wilde?

Na de dood van Willem van Oranje zag het er somber uit voor de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Veel mensen waren bang dat het land na zijn dood weer snel in Spaanse handen zou vallen.

1

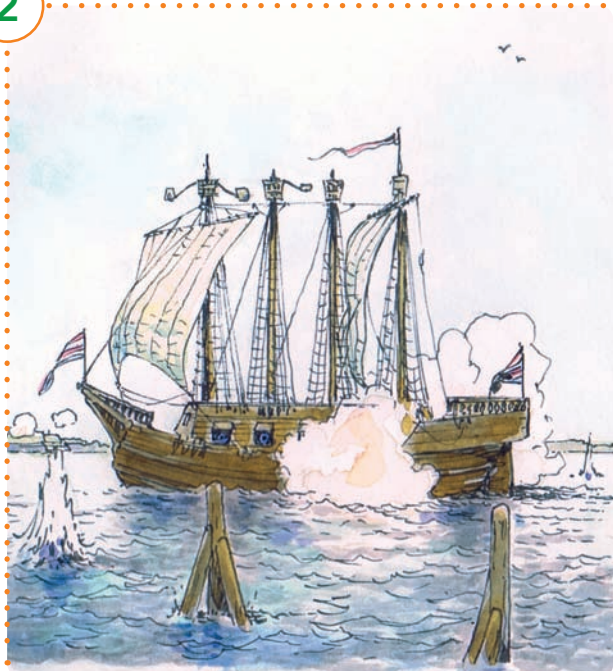
Het land dat niet bestond

Ons land zat na de dood van Willem van Oranje vreemd in elkaar. Nederland bestond officieel niet eens. Ieder gewest was zelf een land. Zonder koning. Met eigen wetten, eigen regels, eigen munten. Maar de gewesten werkten wel veel samen. Ze gingen als één land, een republiek, met het buitenland om. En ze voerden ook samen oorlog. Holland was veruit het belangrijkste gewest. Omdat het het rijkst was. Het buitenland erkende de Republiek niet. Een land zonder landsheer (koning bijvoorbeeld), dat hadden ze nog nooit meegemaakt.

verschillende munten waarmee werd betaald

2

Strijd om Antwerpen

Samen vochten de zeven gewesten tegen de Spanjaarden. Maar die waren sterk. Het lukte Spanje om de belangrijke handelsstad Antwerpen te veroveren. Ze hongerden de stad uit. Antwerpen had via de rivier de Schelde een directe verbinding met de zee. Maar de vloot van de Republiek lag in de monding van de Schelde en zorgde ervoor dat de Spanjaarden de zee niet op konden. Antwerpen kon nu nauwelijks meer handeldrijven. Voor Amsterdam was dit allemaal trouwens erg prettig, want nu kwamen alle handelaren via zee naar Amsterdam en niet meer naar Antwerpen.

Dit oorlogsschip werd door de Republiek gebruikt tegen de Spanjaarden.

3

Prins Maurits van Oranje

- De zeven Nederlandse gewesten kregen een eigen stadhouder. Dat waren altijd leden van de familie Van Oranje. De stadhouders
- * kregen de leiding over het leger. **Prins Maurits** was de zoon van Willem van Oranje. Hij was stadhouder en dol op vechten. De handelaren wilden erg graag vrede, want dat was beter voor de handel. Maar Maurits wilde niets liever dan door blijven vechten tegen Spanje. Spanje was nu niet meer zo sterk. Het voerde namelijk oorlog tegen een hoop landen tegelijkertijd en Filips II was een stuk armer geworden door al dat oorlog voeren.

prins Maurits in zijn wapenuitrusting

4

Een sluwe vechtersbaas

- * Maurits was een geniale **legeraanvoerder**. Hij nam de soldaten in vaste dienst. Vroeger konden soldaten in de winter naar huis, nu werden ze getraind voor de nieuwe gevechten in de lente. Hij zorgde er ook voor dat het Spaanse leger altijd tegen de zon en de wind in moest vechten. Maurits gebruikte zelfs listen uit de Griekse oudheid om zijn vijanden te verslaan. En hij viel telkens met kleine groepjes soldaten aan. Zo raakten de Spanjaarden vermoeid, omdat ze steeds opnieuw alarm moesten slaan. De beste vechters bewaarde Maurits voor als het echte vechten begon.

Maurits te paard bij de Slag bij Nieuwpoort

Zet een helm op en probeer ook een stofbril te vinden. Ga een minuut omgekeerd aan het klimrek hangen. Richt af en toe je bovenlichaam op. Voer de hangduur langzaam op. Net zo lang tot je met gemak drie minuten ondersteboven hangt. Je mag voor de veiligheid nog wat extra kussentjes op je lichaam binden. Dit is een belangrijke oefening voor het geval je later als parachutist bij de landing in een boom terecht komt en verstrikt raakt.

Dit is een kopie van:
Lesboek, pagina 57

les 4 – Vrede na 80 jaar

5

Zeeslag bij Gibraltar

In 1607 versloeg een Nederlandse vloot de Spaanse schepen die voor anker lagen in de Baai van Gibraltar. In vier uur tijd werd de hele Spaanse vloot vernietigd. En nog wel op hun eigen grondgebied. Daarna besloten de twee landen om elkaar een tijd lang niet aan te vallen. Dat **bestand** heeft twaalf jaar geduurd, maar daarna ging de oorlog gewoon weer verder. De oorlog duurde tot 1648. Hij heeft precies tachtig jaar geduurd. Dat zijn drie hele generaties. De mensen die in het begin van de oorlog vochten, leefden allang niet meer toen het vrede werd.

Een Spaans admiraalsschip ontploft in de Slag bij Gibraltar.

6

Vrede

Eindelijk werd het in 1648 dus vrede. De vrede werd getekend in de Duitse stad Münster. Het buitenland moest nu de Republiek wel als zelfstandig land erkennen. De mannen die de vrede tekenden, waren de kleinzonen van Willem van Oranje en Filips II. Het belangrijkste gevolg voor Antwerpen was dat de rivier de Schelde nu voor bijna twee eeuwen afgesloten bleef en de stad niet meer kon handeldrijven. De Republiek werd intussen door handeldrijven heel erg rijk.

Spaanse en Nederlandse onderhandelaars leggen een eed af.

Protestanten en katholieken

- * Bij de **Vrede van Münster** werd afgesproken dat de Republiek officieel de protestantse godsdienst had. Katholiek zijn werd wel toegestaan, maar alle katholieke bezittingen werden eigendom van de overheid. Kerken, kapellen en kloosters en alles wat erin stond. De katholieken mochten wel diensten houden, maar niet in gebouwen die aan de buitenkant als kerk herkenbaar waren. Hun verborgen kerken
- * werden **schuilkerken** genoemd. In sommige steden kun je die schuilkerken nog vinden, verborgen achter andere gebouwen of vermomd als gewoon huis.

Dit huis werd gebruikt als schuilkerk.

Bij de Vrede van Münster werd op papier vastgelegd dat niemand mag worden opgepakt vanwege zijn geloof.

Zuidelijke gewesten

Een aantal zuidelijke gewesten, zoals Limburg, Brabant en Zeeuws-Vlaanderen, hoorden nu bij de Republiek. In deze gewesten woonden veel katholieken. Willem van Oranje had als ideaal dat iedereen zelf mocht weten welke godsdienst hij wilde hebben. Na de oorlog mocht je inderdaad zelf kiezen wat je geloofde. In de praktijk was het veel moeilijker om katholiek te zijn, dan protestant. Maar niemand kon meer voor zijn geloof gestraft of opgepakt worden. En dat is nu nog steeds zo.

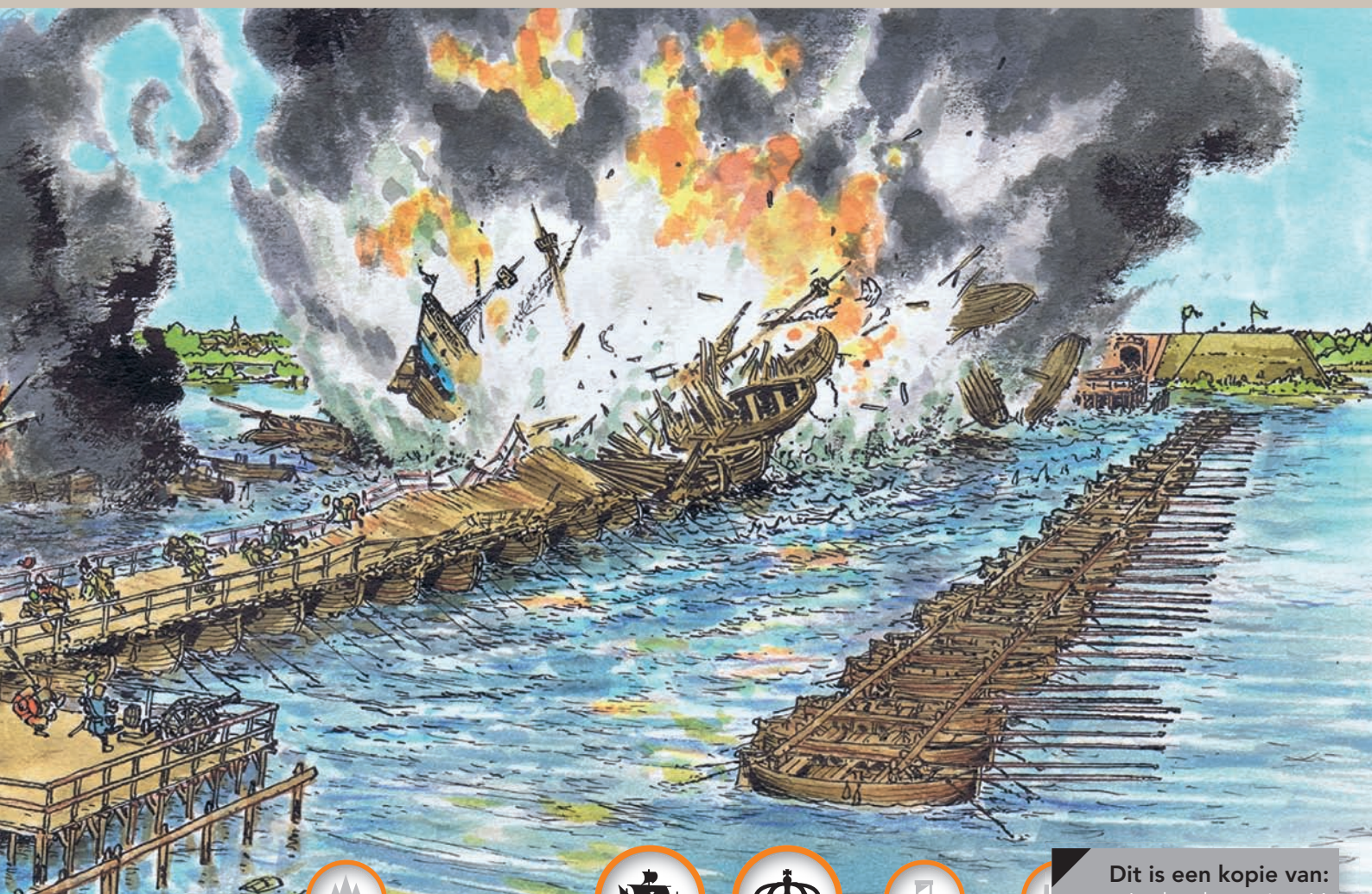
Om te onthouden

- * prins Maurits
- * de Vrede van Münster
- * de legeraanvoerder
- * de schuilkerk
- * het bestand

les 5 – Kijkplaat

Dit is een kopie van:
Lesboek, pagina 61

GESCHIEDENIS

GROEP **7** WERKBOEK
THEMA 3

les 1 – Willem van Oranje

1

Raadsman van de koning

1a Omcirkel de goede antwoorden.

Karel V was de vader van **Filips II** / **Willem van Oranje**.

In 1555 werd **Filips II** / **Willem van Oranje** de baas van bijna heel Europa.

1b Wat was Willem van Oranje allemaal? Kruis de goede antwoorden aan.

☐ prins van Oranje	☐ Spanjaard
☐ keizer	☐ stadhouder
☐ raadsman van Filips II	

2

Straf en erger

2a Omcirkel de goede antwoorden.

Van Filips II mochten de mensen **wel** / **niet** zelf bepalen welk geloof ze hadden.

Protestanten werden **gestraft** / **beloond**.

2b Wie was katholiek en wie protestant? Trek lijnen.

Karel V

Willem van Oranje
aan het Spaanse hof

Filips II

de meeste Nederlandse graven

katholiek

protestant

2c Wat zegt Filips? Vul aan.

Protestanten moeten gestraft worden!

Want.....
.....

Fillips II

3

Aanval op de kerken

3a Waarom brak de Beeldenstorm uit? Schrijf drie redenen op.

- 1
- 2
- 3

3b Stel je voor: je moet een film maken over de Beeldenstorm. Welke titels zouden geschikt zijn voor die film? Kruis de goede antwoorden aan.

☐ Zilverroof	☐ Jacht op de protestanten
☐ De protestanten in opstand	☐ Willem en Filips in Spanje

4

Van vriend tot vijand

Vul de woorden op de goede plek in.

Kies uit: **Spanjaarden – leider – ketters – protestanten – katholieke – vijanden – vrienden – straffen – protestantse.**

Willem en Filips waren eerst goede Beide mannen hadden het geloof. Filips vond het geloof een verkeerd geloof. Hij noemde deze gelovigen Willem was het niet eens met de die Filips gaf. Hij vond Filips ook geen goede van zijn rijk. Hij nam een besluit en zei: 'Ik ben zelf katholiek, maar ik ben niet tegen' Willem en Filips waren nu Willem vluchtte en kwam in opstand tegen de

Dit is een kopie van:
Werkboek, pagina 41

les 2 – De Opstand

1

Een generaal met een groot leger

1a Filips stuurde één van zijn beste generaals, Alva, en tienduizend soldaten naar de Nederlandse gewesten. Waarom?

.....

.....

1b Wie was voor Filips en wie voor Willem? Trek lijnen.

voor Willem van Oranje

- Spanjaarden —
- protestanten —
- katholieken —
- de hertog van Alva —
- de graven van de Nederlandse gewesten —

voor Filips II

2

Raad der Beroerten

2a Vul de woorden op de goede plek in.

Kies uit: **rechtbank – Bloedraad – Raad – Beeldenstorm.**

Alva richtte de der Beroerten op. Het was een soort

Je moest er naartoe als je mee had gedaan aan de

De raad werd ook wel genoemd.

2b Wat was de taak van de Bloedraad?

.....

.....

3

De aanval vanuit Duitsland

Wat zegt Willem van Oranje? En wat zegt Alva? Kruis het goede antwoord aan.

	Willem	Alva
'Ik ben veilig in Duitsland.'	☐	☐
'Met mijn broers en vrienden maak ik een leger.'	☐	☐
'De veldslag is gewonnen. Maar mijn broers zijn dood.'	☐	☐
'Hoe durven jullie ons aan te vallen? Ik vecht terug!'	☐	☐
'De tweede veldslag hebben wij gewonnen.'	☐	☐
'Die twee graven die ik gevangen heb, onthoofd ze!'	☐	☐
'Hij heeft achttien edelen onthoofd. Ik neem wraak!'	☐	☐

4

Een nieuw leger

4a Omcirkel de goede antwoorden.

De geuzen vormden een **leger** / raad.

De geuzen waren opgericht door **edelen** / Willem van Oranje.

Zelfs **misdadigers** / Spanjaarden mochten meedoen met de geuzen.

De geuzen vochten tegen **Engeland** / Alva.

4b Hoe kwamen de geuzen aan hun wapens?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Dit is een kopie van:
Werkboek, pagina 43

les 2 – De Opstand

5

De eerste overwinning

5a Filips en Alva zorgden er allebei voor dat de geuzen eerst niet van de Spanjaarden konden winnen. Hoe deden ze dat? Vul aan.

Filips

Alva

5b Wat gebeurde er op 1 april 1572? Schrijf een kort verhaal. Gebruik deze woorden: **geuzen – Den Briel – helden – Spaanse soldaten – binnen te sluipen.**

.....

6

Een spannende strijd

6a Vul de woorden op de goede plek in. Kies uit: **Spanjaarden – stadsbestuur – geuzen – burgers – Vlissingen.**

De hadden een mooie overwinning behaald in Den Briel. Nu was aan de beurt! Het was nog trouw aan de Spanjaarden. Maar de hielpen de geuzen. Ook hier werden de verslagen.

6b Waarom was Filips II ontevreden?

.....

7

Een onverwacht einde

7a Wat gebeurde er eerst? Wat gebeurde daarna? Zet de zinnen in de goede volgorde. Zet de nummers 1 tot en met 4 ervoor.

- ☐ Omdat de Spaanse soldaten niet meer vochten, werd Willem van Oranje machtiger.
- ☐ De geuzen en Spanjaarden vochten vaak tegen elkaar.
- ☐ Hij eiste dat de Spaanse troepen verdwenen.
- ☐ De Spaanse soldaten kwamen in opstand omdat ze geen loon kregen.

7b Willem zei: 'Iedereen mag zijn eigen geloof kiezen.' Wat gebeurde er? Kruis aan.

- ☐ De protestanten werden weggejaagd door katholieken.
- ☐ De katholieken werden weggejaagd door protestanten.
- ☐ Er kwam eindelijk vrede tussen protestanten en katholieken.
- ☐ De katholieken bleven trouw aan Filips II.

8

De Republiek

8a Willem van Oranje was vogelvrij. Wat betekent dat?

.....

.....

8b Omcirkel de goede antwoorden.

Filips II zette een **beloning** / **straf** op het te pakken nemen van Willem van Oranje.

Balthasar Gerards' geloof was waarschijnlijk **protestant** / **katholiek**.

Hij was een aanhanger van **Filips II** / **Karel V**.

Hij heeft Willem vermoord met een **pistool** / **mes**.

8c De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden was heel bijzonder: er was geen koning of keizer. Is dat nu ook bijzonder: een land zonder koning of keizer? Leg uit.

.....

.....

.....

Dit is een kopie van:
Werkboek, pagina 45

les 3 – De Zilvervloot

Ontevreden matrozen zijn op dievenpad! Ze willen méér geld.
Waarom? Van wie? Wat is er aan de hand? Los de puzzels op
en je weet of het de matrozen lukt om meer geld te stelen ...

1

Lees bron A, C, F en I. De Spanjaarden hebben de verovering van de Zilvervloot vast heel anders beleefd dan de Nederlanders. Welke uitspraak hoort bij de Spanjaarden? Welke bij de Nederlanders? Kruis het goede antwoord aan.

Welk woord lees je?

5 Piet Heyn is een held!

- ☐ Nederlanders **e**
☐ Spanjaarden **u**

3 We geven ons over.

- ☐ Nederlanders **l**
☐ Spanjaarden **r**

1 Al ons verdiende geld
en alles wat wij veroverd
hadden, is nu gestolen!

- ☐ Nederlanders **b**
☐ Spanjaarden **w**

6 We hebben nu genoeg geld om oorlog
te voeren en de veroverde plaatsen weer
terug te kopen van de Spanjaarden!

- ☐ Nederlanders **n**
☐ Spanjaarden **r**

2 Kapitein, kijk! De rest vlucht naar
de baai. Laten we er achteraan gaan!

- ☐ Nederlanders **o**
☐ Spanjaarden **a**

4 Gelukkig laat hij
ons leven.

- ☐ Nederlanders **k**
☐ Spanjaarden **d**

2

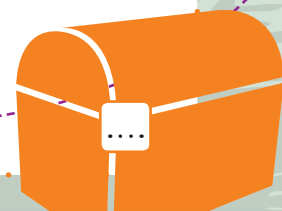
Lees bron A, C, D en F. Bekijk bron B, G en H. Vul in. Twee zinnen horen bij elkaar.
Welke letter komt in de ingevulde woorden in die zinnen het vaakst voor? Schrijf die
letter in de schatkist.

De buit bestond onder meer uit Spaanse matten en

De   gaf toestemming voor de kaapvaart.

In 1628 ontving Piet Heyn een   van de regering.

Piet Heyn, Piet Heyn, Piet Heyn zijn naam is

De buit bevatte ook   van oranje.

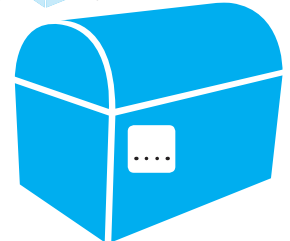
De spullen werden per   vervoerd.

De verovering vond plaats in de baai van   .

Piet Heyn veroverde in opdracht van de regering vijandige schepen.

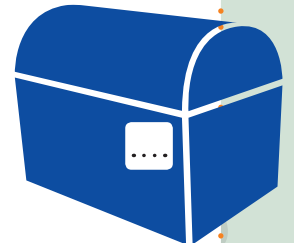
Dit heette   .

Piet Heyn was

van beroep   .

Ze maakten de Spanjers duchtig te schand', tot in Spanje   hun schreeuwen.

De Spaanse vloot heette de   .

Spaans zilvergeld heette Spaanse   .

Schrijf de letters in de schatkisten achter elkaar op. Welk woord lees je?

3

E

Bekijk bron E. Piet Heyn zoekt in de verte de Zilvervloot.
Wat ziet hij? Vul aan.

Hij ziet de zee en de horizon, maar verder ...

Oplossing

Is het de matrozen nou wel of niet gelukt iets te stelen?

Schrijf de woorden die je gevonden hebt bij opdracht 1 tot en met 3 in de hokjes en je weet het!

De matrozen

.....

. Ze stelen

Dit is een kopie van:
Werkboek, pagina 47

les 4 – Vrede na 80 jaar

1

Het land dat niet bestond

1a Deze zinnen gaan over de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Welke zijn waar? Kruis de goede antwoorden aan.

- ☐ Ieder gewest was een eigen land.
- ☐ De Republiek had één muntsoort.
- ☐ Holland was het belangrijkste gewest.
- ☐ Het buitenland vond de Republiek maar raar: het erkende de Republiek niet.
- ☐ De zoon van Willem was de koning van de Republiek.

1b Wat deden de gewesten van de Republiek samen? Schrijf twee dingen op.

1

2

2

Strijd om Antwerpen

2a Omcirkel de goede antwoorden.

Antwerpen werd veroverd door **Spanje** / **de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden**.

De inwoners van Antwerpen werden **uitgehongerd** / **gevangengenomen**.

De **geuzen** / **Spanjaarden** waren nu de baas in Antwerpen.

Het leger van **Spanje** / **de Republiek** had een slim plan: het blokkeerde de weg naar de zee.

De handelaren die van de zee kwamen, konden nu niet meer naar **Antwerpen** / **Amsterdam**.

2b Door de val van Antwerpen kwamen veel handelaren nu naar Amsterdam. Waarom was dat prettig voor Amsterdam? Leg uit.

.....

.....

.....

3

Prins Maurits van Oranje

3a Vul de woorden op de goede plek in.

Kies uit: **stadhouder – koning – familie Van Oranje – gewesten – leger.**

De Republiek bestond uit zeven De baas van elk gewest was de Alle stadhouders hoorden bij de De stadhouders kregen de leiding over het Er was nu geen meer die hun baas was.

3b Wat zegt Maurits van Oranje? Wat zegt Filips II? Kruis het goede antwoord aan.

	Maurits	Filips
'Ik vocht eerst tegen zijn vader. Nu vecht ik tegen zijn zoon.'	☐	☐
'Ik maak me zorgen. Al dat oorlog voeren kost een hoop geld.'	☐	☐
'Ik ben de leider van het gewest én van het leger.'	☐	☐
'Ik wil geen vrede sluiten. Ik wil vechten! Aanvallen!'	☐	☐

4

Een sluwe vechtersbaas

4a Maurits was een goede leider van het leger. Schrijf drie belangrijke dingen op die hij deed om veldslagen te winnen.

.....

.....

.....

.....

4b Dit is het veld waar Maurits tegen de Spanjaarden vecht. Teken de soldaten van Maurits en de Spaanse soldaten. Kijk goed naar de zon!

Dit is een kopie van:
Werkboek, pagina 49

les 4 – Vrede na 80 jaar

5

Zeeslag bij Gibraltar

5a Kruis de goede antwoorden aan.

- ☐ De Nederlandse vloot vocht tegen de Spaanse vloot.
- ☐ Het was een strijd die dagen duurde.
- ☐ De Spaanse vloot werd op hun eigen grondgebied verslagen.
- ☐ Na de zeeslag werd de oorlog nog heftiger.

5b Omcirkel de goede antwoorden.

Tachtig jaar lang was er **steeds** / **meestal** oorlog.

Het langste bestand in de oorlog duurde **twaalf** / **tachtig** jaar.

Filips en Willem waren **kind** / **volwassen** toen de oorlog begon.

5c Stel je voor dat het nu tachtig jaar lang oorlog is. Een oorlog die begint als je ouders klein zijn en pas stopt als jouw kinderen groot zijn. Kun je je dat voorstellen? Zou je eraan gewend raken? Denk je dat je naar school zou gaan? Schrijf het op.

.....

.....

.....

6

Vrede

Vul de zinnen aan.

In het jaar kwam er een einde aan tachtig jaar oorlog.

In de Duitse plaats werd het verdrag van de vrede getekend.

De van Willem van Oranje en Filips II ondertekenden het verdrag.

7

Protestanten en katholieken

7a Dit is de laatste bladzijde van het verdrag van de Vrede van Münster. Wat stond er in het verdrag? Kruis de goede antwoorden aan.

- ☐ De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden en Spanje zouden vrede sluiten.
- ☐ De Republiek zou de protestantse godsdienst krijgen.
- ☐ Katholieken mochten hun eigen kerken behouden.
- ☐ Katholieken mochten gewoon in de Republiek wonen.
- ☐ De Republiek moest zo snel mogelijk een eigen koning benoemen.

7b Wat is een schuilkerk? Leg uit. Gebruik de woorden: **gebouw – katholieken.**

.....

.....

.....

8

Zuidelijke gewesten

8a Noem drie gebieden in de zuidelijke gewesten.

.....

8b Wat gebeurde er in de oorlog? Wat gebeurde er na de oorlog?

Vul de zinnen in het goede rijtje. Kies uit: **De protestanten werden onderdrukt. – De katholieken werden onderdrukt. – Je mocht kiezen welke godsdienst je had. – Je mocht niet kiezen welke godsdienst je had.**

in de oorlog	na de oorlog
.....	
.....	
.....	
.....	

Dit is een kopie van:
Werkboek, pagina 51

les 5 – Kijkplaat

1

De hertog van Alva

Op de kijkplaat zie je een deel van het Spaanse leger dat ten strijde trekt tegen de geuzen. De hertog van Alva kreeg van de Spaanse koning Filips II de opdracht om de opstand in de Nederlandse gewesten te stoppen. Hoe pakte hij dat aan? En wat deed Willem van Oranje?

Schrijf je antwoord op. Gebruik de woorden: **Raad der Beroerten – protestant – katholiek – Willem van Oranje – leger – de geuzen.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2

De Nederlanden

Omcirkel de goede antwoorden.

De Nederlanden viel bij de oorlog tussen Alva en Willem van Oranje

uiteen in twee delen. Het **zuidelijke** / **noordelijke** deel richtte de Republiek der

Zeven Verenigde Nederlanden op en het **zuidelijke** / **noordelijke** deel bleef trouw

aan Spanje. Filips II was **woedend** / **tevreden** toen Willem van Oranje eiste dat het

Spaanse leger zich terugtrok. Hij verklaarde Willem van Oranje **tot koning** / **vogelvrij**.

Willem van Oranje werd in 1584 gedood **in een gevecht** / **door Balthasar Gerards**.

3

Waar gaat het over?

Bekijk de kijkplaat. Wat is het goede antwoord?
Deze belangrijke handelsstad ligt aan de rivier de Schelde en werd veroverd door de Spanjaarden. Welke stad is dit?

De handelsschepen konden niet meer door de Schelde en kwamen naar deze stad. Deze stad is nu de hoofdstad van Nederland. Welke stad is dit?

In 1648 eindigde de opstand met het tekenen van een verdrag. Hoe heet dit verdrag?

4

Zes mannen

Je ziet hier de namen van zes mannen uit de tijd van ontdekkers en hervormers en de tijd van regenten en vorsten. Geef voor elke man aan wie hij was en welke gebeurtenis bij hem hoort. Geef de vakken dezelfde kleur als het vak met zijn naam.

naam	wie was hij?	gebeurtenis
Karel V	eerste stadhouder van Holland	Hij won veldslagen, doordat hij soldaten in vaste dienst had en hij zorgde ervoor dat het Spaanse leger altijd tegen de wind en zon in vocht.
Filips II	legeraanvoerder van Filips II in de Nederlandse gewesten	Hij veroverde de buit van de Zilvervloot.
Willem van Oranje	keizer van een groot gedeelte van Europa	Hij moest de opstand in de Nederlandse gewesten stoppen.
hertog van Alva	tweede zoon van Willem van Oranje, stadhouder en belangrijk veldheer	Hij wilde dat iedereen katholiek werd en liet protestanten gevangenzetten of vermoorden.
Piet Heyn	koning van Spanje en zoon van Karel V	Hij was raadsman van Filips II en stadhouder van de koning.
Maurits van Oranje	kaperkapitein	Hij voedde Willem van Oranje op tot prins en behandelde hem als zijn zoon.

Dit is een kopie van:
Werkboek, pagina 53

thema 3 – Opstand en een nieuw land

tijd van ontdekkers en hervormers tijd van regenten en vorsten

De Zilvervloot

les 3

Ruim tweehonderd jaar na de verovering op de Zilvervloot maakte J.P. Heije een heldenlied over Piet Heyn. Het Nederlands van toen klonk soms anders dan nu. Staat er in dit lied iets over de ontevreden matrozen die geld wilden stelen? Zoek uit waar het lied over gaat.

Wat ga ik doen?

Je gaat vragen beantwoorden en luisteren naar het heldenlied over Piet Heyn, dat tweehonderd jaar geleden geschreven is. In groepjes ga je uitzoeken waar een deel van de tekst over gaat.

Hoe ga ik het doen?

Lees bron A. Wat is het verschil tussen een piraat en een kaper?

.....

.....

.....

Lees bron C en D. Piet Heyn kreeg opdracht om de Spaanse Zilvervloot aan te vallen. Waarom? Schrijf twee redenen op.

.....

.....

.....

.....

.....

Lees bron F. Bekijk bron G. Vul aan.

Piet Heyn veroverde de Zilvervloot in de baai van

De buit bestond uit

..... en nog veel meer.

Lees bron H en I. Luister naar het lied en lees mee met bron H. Je bedenkt in een groepje waar jullie deel van de tekst van het lied over gaat en zoekt uit of er iets in staat over de matrozen die geld willen stelen.

Ons deel begint met de zin:

.....

.....

Ik doe mijn werk

Je weet nu van alles over de verovering van de Zilvervloot. Lees jullie deel van het lied nog eens. Waar gaat de tekst over? De tekst in het lesboek kan je helpen om te bedenken waar het lied over gaat als je de woorden niet kent. Schrijf in vijf zinnen op waar jullie deel over gaat. Schrijf het op in je eigen woorden!

.....

.....

.....

.....

.....

Bekijk en bespreek samen jullie deel van het lied. Overleg met elkaar of jullie het eens zijn. Omcirkel je antwoord.

Weet je nu of het de matrozen gelukt is de buit te stelen? **ja / nee**

Ik kijk mijn werk na

Omcirkel je antwoord.

Heb je de bronnen gelezen en de vragen beantwoord? **ja / nee**

Weet je nu waar jullie deel van het lied over ging? **ja / nee**

Welke woorden begreep je niet?

En welke juist wel?

Vind jij Piet Heyn een kaper of een held?

Dit is een kopie van:
Werkboek, pagina 55

thema 3 – Opstand en een nieuw land

Kijkplaat

les 5

Leuk! Een boek over de tijd van ontdekkers en hervormers!

En daar een boek over de tijd van regenten en vorsten.

Welke moet je nu nemen? Lees de achterkant maar, dan weet je wat de inhoud is. Maar niet de afloop.

Wat ga ik doen?

Stel je voor: jij hebt een leesboek voor kinderen geschreven over de tijd van ontdekkers en hervormers of de tijd van regenten en vorsten.

De plaatjes van de kijkplaat staan in je boek!

Kinderen bepalen of ze je boek willen lezen door de inhoud op de achterkant van je boek te lezen. Deze korte inhoud ga je schrijven, want je wilt natuurlijk dat iedereen je boek leest!

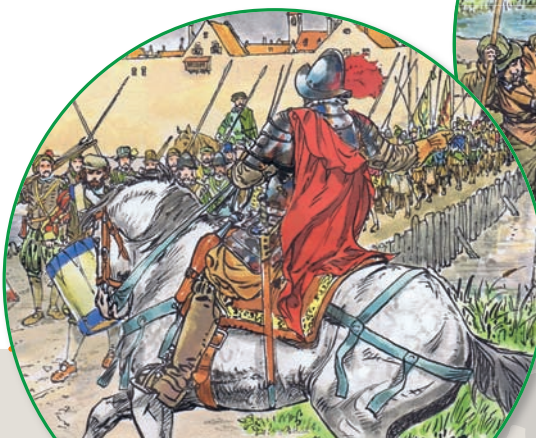

Hoe ga ik het doen?

Bedenk eerst waar je boek over gaat. Geef antwoord op de volgende vragen.

Bekijk de kijkplaat en beantwoord de volgende vragen. Schrijf de antwoorden op een apart papier.

- Gaat jouw boek over het bovenste of het onderste deel van de kijkplaat?
- In welke tijd speelt het boek zich af?
- Wie zijn de hoofdpersonen?
- Wat beleven de hoofdpersonen?
- Is het boek spannend, droevig, eng, grappig of nog iets anders?
- Hoe loopt het boek af?
- Wat is de titel van het boek?
- Welk stukje van de kijkplaat wil je op de voorkant van je boek? Waarom?

Ik doe mijn werk

Schrijf de tekst voor de achterkant van je boek. Verklap niet alles wat er gebeurt. Het kind dat de tekst leest, moet zin krijgen om je boek te lezen!

Ik kijk mijn werk na

Omcirkel je antwoord.

Vond je het leuk om een tekst over een boek te schrijven? **ja** / **nee**

Waarom heb je de tijd van ontdekkers en hervormers of de tijd van regenten en vorsten uitgekozen?

Past je tekst goed bij de titel, de tekening en het verhaal van het boek? **ja** / **nee**

Zou jij dit boek willen lezen als je de tekst op de achterkant leest? **ja** / **nee**

Ga je nu echt een verhaal schrijven over je tekst? **ja** / **nee**

Dit is een kopie van:
Werkboek, pagina 57